



Regeringskansliet, Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol, S2025/01618

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Örebro lämnar synpunkter på följande delar av förslaget:

- Konkurrensutsättning för befintliga företag
- Barnperspektiv
- Ordning och våldsbrott

Som förslaget är presenterat öppnar det upp för i princip alla företag att kunna få serveringstillstånd, under förutsättning att de är personligt och ekonomiskt lämpliga samt når upp till övriga krav i alkohollagen. Det är något som inte belyses i utredningen. Länsstyrelsen vill påtala att vissa företag är ur barn- och ordningsperspektiv mindre lämpliga att inneha serveringstillstånd.

Länsstyrelsen föreslår en provotid i likhet med de bestämmelser som finns kring gårdsförsäljning av alkohol som trädde i kraft 1 juni 2025.

5.1.4 Matservering och eget kök som verktyg för att minska tillgången till alkohol

En bredare analys kring barn och våldsbrott samt hur förslaget skulle påverka redan etablerade företag ur ett konkurrenshänseende saknas i utredningen. Det framkommer inte hur många och vilka myndigheter som har intervjuats i utredningen.

Utredningen menar att storleken på de samlade kostnadsbesparingarna talar starkt för ett avskaffande av kravet på matservering och eget kök, dock under förutsättning att de potentiella negativa effekterna av ett sådant avskaffande är rimliga och hanterbara.

Ibland ingår svåra avväganden vid tillståndsprövningen där olika intressen ställs mot varandra. Alkohollagstiftningen har dock tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en skyddslagstiftning. I de fall alkoholpolitiska hänsyn ställs mot företagsekonomiska eller näringspolitiska bör de alkoholpolitiska hänsynen ha företräde.

Därför bör beslut som fattas i frågan beakta konsekvenser och kostnader ur flera perspektiv.

6.7.2 Fler restauranger påverkar konkurrens, pris och konsumtion

När antalet restauranger ökar i snabbare takt än befolkningen, fördelas den befintliga efterfrågan på fler aktörer. Det innebär att den genomsnittliga konsumtionen per restaurang minskar över tid.

Om man avskaffar kravet på mat, kök och sittplats inomhus riskerar branschen att få helt nya aktörer som endast säljer alkohol. Detta kan ske i vinbarer som utredaren nämner men även i butiker och drinkluckor vilket skulle kunna öka antalet restauranger.

Det finns därför en risk att det blir en osund konkurrens för de aktörer som redan nu har en etablerad rörelse, men genom omkostnader inte kan ha samma låga pris som de aktörer som endast säljer alkohol.

Om utredningens beräkningar stämmer, som visar endast på en märkbart ökad alkoholkonsumtion, finns en risk att etablerade restauranger konkurreras ut.

6.7.6 Konsekvenser för olika grupper i samhället

Barnperspektiv

Länsstyrelsen bedömer att ökad tillgänglighet till alkohol genom nya typer av serveringsställen innebär ökade risker för barn i utsatta miljöer.

Utredningen menar att en ökad konsumtion på serveringsställen delvis ersätter hemmakonsumtion, vilket i vissa fall skulle kunna minska barns exponering för berusning i hemmiljö. Vi ser dock risker att föräldrar som besöker serveringsställen nära hemmet med sannolikhet är alkoholpåverkade när de återvänder till sitt hem.

Att helt slopa krav på att mat ska finnas tillgänglig vid alkoholservering är en mycket omfattande förändring i den svenska alkohollagstiftningen. Krav på mat vid alkoholservering infördes i Sverige med syftet att begränsa tillgång och tillgänglighet för att hålla nere totalkonsumtion och skadeverkningar. I förarbetena står det att: Det är särskilt angeläget att regelverket ger barn och unga det skydd de behöver.

En utvecklad och motiverad avvägning av vad som är barnets bästa och hur det föreslagna beslutet påverkar barn saknas. Utredningen har endast konstaterat att det blir en liten påverkan för barn.

Som förslaget är formulerat kommer det bli möjligt att servera alkohol i verksamheter som inte är restauranger. Det finns en risk för redan utsatta barn att bli än mer utsatta i och med att förslaget möjliggör en öka tillgänglighet. Vissa företag är ur barnperspektiv mindre lämpliga att innehå serveringstillstånd; till exempel lekland, simhallar, godisbutiker och andra ställen som riktar sig till barn.

Ordning och våldsbrott

6.8.1 Offentligfinansiella effekter av ökad konsumtion

Länsstyrelsen vill tillägga att det, utöver kostnadsuppskattningarna relaterat till den förväntade ökningen av alkoholkonsumtion, även behöver göras en uppskattning av de kostnader som följer av det ökande våld som denna konsumtionsökning förväntas medföra.

Både direkta och indirekta kostnader behöver beaktas. De direkta kostnaderna omfattar exempelvis sjukvård, polisinsatser, rättsväsende och stöd till våldsoffer. Därutöver tillkommer betydande indirekta kostnader, som frånvaro från arbete och skola samt minskad produktivitet hos dem som deltar i arbete eller utbildning. Sammantaget uppgår samhällskostnaden för en måttlig misshandel till cirka sex miljoner kronor.

Flera studier pekar på att alkohol är starkt kopplat till våldsbrott över hela världen. Studier visar att en 10 % ökning i tillgång till försäljningsställen av alkohol är associerad med ungefär en 4,2 % ökning i våldsbrottsexponering. Ytterligare studier visar att en 20 % ökning av tätheten av försäljningsställen i ett område skulle leda till en ökning på 3,9 till 4,3 % över brottskategorierna.

Forskning visar att alkoholpolitiska förändringar, som justeringar av alkoholpriser eller förändringar i antalet försäljningsställen har ett tydligt samband med våld.

Forskning visar att serveringsställen som sköts bristfälligt är förknippade med högre nivåer av våld. Det är därför rimligt att anta att åtgärder som stärker ordningen samt främjar en ansvarsfull alkoholservering, kan bidra till att minska våld i och i anslutning till serveringsstället.

Länsstyrelsen anser därför att det är angeläget att de som beviljas serveringstillstånd har personal med tillräcklig kunskap och kompetens för att bedriva en ansvarsfull alkoholservering.

Såsom förslaget är utformat kommer det att möjliggöra servering av alkohol i verksamheter på ställen som inte är restauranger. Vissa typer av näringsverksamheter är, ur såväl ordnings- som ur förebyggandeperspektiv, mindre lämpliga att inneha serveringstillstånd. Detta är en omständighet som bör beaktas vid den fortsatta beredningen av lagförslaget.

Allmänna synpunkter – inför en provotid

Om förslaget antas förespråkar Länsstyrelsen att regleringen införs under en provotid och därmed görs tidsbestämd, i likhet med bestämmelserna om gårdsförsäljning av alkohol.

Länsstyrelsen bedömer att den föreslagna utvärderingen är av stor betydelse för att säkerställa att regeländringarna inte medför oönskade konsekvenser. Det är särskilt angeläget att analysera hur förändringen kan påverka förekomsten av våld samt vilka konsekvenser de kan få för barn. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang uppmärksamma att statistik över våldsbrott ofta saknar uppgifter om huruvida både offer och förövare varit alkoholpåverkade, vilket kan försvåra en sådan analys.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lena Rådström Baastad med samordnare Annika Borg som föredragande. I den slutliga handläggningen har även Jonas Jansson tf. avdelningschef och Anna Andersson, enhetschef, medverkat.